

Sygn. akt I ACa 671/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Marzena Konsek-Bitkowska (spr.)

Sędziowie: SA Beata Kozłowska

SO (del.) Joanna Kornatka

Protokolant: sekr. sąd. Marta Grabowska

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa E. C. ep. H.

przeciwko (...)W.

o wydanie nieruchomości

na skutek apelacji powódki

od wyroku częściowego Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 16 grudnia 2014 r.

sygn. akt I C 930/12

1. ***oddala apelację;***

2. ***zasądza od E. C. ep. H. na rzecz (...) W. kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.***

Beata Kozłowska Marzena Konsek-Bitkowska Joanna Kornatka

Sygn. akt I ACa 671/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem częściowym z dnia 16 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie orzekł o powództwie E. C. ép. H. o wydanie na podstawie art. 222 § 1 k.c. działki ewidencyjne nr (...) z obrębu (...), położonej w W. przy ul. (...), w ten sposób, że umorzył postępowanie wobec pozwanego Skarbu Państwa oraz oddalił powództwo wobec pozwanego (...) W..

Postępowanie dotyczące działki (...) z obrębu (...) pozostaje zawieszony z uwagi na toczące się postępowanie z powództwa Skarbu Państwa o uzgodnienie w zakresie tej działki treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

Sąd ustalił, że przedmiotowa nieruchomość, dla której prowadzona była księga hipoteczna nr (...), stanowiła przed wojną własność J. G. i A. G. w częściach równych. Nieruchomość była zabudowana budynkiem wielolokalowym. Położona jest na terenie objętym działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu

gruntów na obszarze (...) W. (dalej: dekret), na mocy którego przeszła z dniem 21 listopada 1945 roku na własność gminy (...) W.. Następnie z dniem 13 kwietnia 1950 roku przeszła na własność Państwa na podstawie art. 32 ustawy z dnia 20 marca 1950 roku o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. Ówcześni właściciele nieruchomości nie złożyli wniosku o przyznanie własności czasowej na podstawie art. 7 dekretu.

Spadek po A. G. odziedziczyli w częściach równych T. G. i Z. G.. Spadek po Z. G. nabyła w całości jego siostra T. G., która zgłosiła do opodatkowania podatkiem od spadków m.in. 1/4 udziału w spornej nieruchomości i uiściła podatek spadkowy w stosownej wysokości.

W dniu 12 października 1948 r. T. C., z d. G., zawarła z L. K. notarialną umowę kupna-sprzedaży zabudowanej nieruchomości przy ul. (...) w W., na mocy której przeniosła na L. K. prawa do należącej do niej 1/2 części nieruchomości za cenę 500.000 zł. W 2006 r. T. C. wystąpiła z pozwem przeciwko następcom prawnym L. K. o unieważnienie aktu notarialnego umowy kupna-sprzedaży z dnia 12 października 1948 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 16 listopada 2006 r., sygn. I C 334/06, oddalił to powództwo.

Promesą z 15 kwietnia 1949 roku teren nieruchomości przy ul. (...) został przydzielony Ministerstwu Rolnictwa i Reform Rolnych. Ministerstwo nie zgodziło się na wyłączenie usadowionego na gruncie budynku (w zakresie lokali nr (...)) spod przepisów dekretu o publicznej gospodarce lokalami. Począwszy od 1950 roku działka ewidencyjna nr (...), wchodząca w skład dawnej nieruchomości hipotecznej nr (...), znajdowała się w faktycznym użytkowaniu Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Decyzją z 14 grudnia 1988 roku wydaną na podstawie ustawy z 29 kwietnia 1985 roku o gospodarce nieruchomościami oraz rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad i trybu oddawania w zarząd oraz użytkowanie nieruchomości państwowych, przekazywania tych nieruchomości między państwowymi jednostkami organizacyjnymi, działka nr (...) została oddana na czas nieokreślony w zarząd Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Z dniem 1 stycznia 1998 r. zarząd ten przekształcił się w trwały zarząd na podstawie art. 199 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami.

Decyzją nr (...) z dnia 22 stycznia 1993 roku Wojewoda (...) stwierdził nabycie z mocy prawa z dniem 27 maja 1990 roku przez D. Gminę (...) nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym (...) z obrębu (...), stanowiącej część dawnej nieruchomości hipotecznej nr (...), położonej przy ul. (...) w W., na której w latach 60. wybudowana została droga lokalna. Decyzją nr (...) z dnia 15 marca 2007 roku Prezydent (...) W. odmówił B. C. i B. D., następcom prawnym L. K., przyznania odszkodowania za 1/2 część nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), hip. (...). W skład nieruchomości hipotecznej nr (...) wchodzi obecnie działka ewidencyjne nr (...) z obrębu (...).

Spadek po T. C., zmarłej 6 czerwca 2012 r., nabyła E. C. ép. H. w całości, co stwierdzono w akcie poświadczenia dziedziczenia sporządzonym 2 sierpnia 2012 r., Rep. A nr (...). Na podstawie aktu poświadczenia dziedziczenia E. C. ép. H. została wpisana do księgi wieczystej nr (...) prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej działki ewidencyjne nr (...) z obrębu (...), jako jej właściciel.

Aktualnie działka ewidencyjna (...) z obrębu (...) o powierzchni 0,0419 ha stanowi część ulicy (...) (zatoka parkingowa na około 9 miejsc i chodnik). Władającym tą działką jest Prezydent (...) W., w rejestrze gruntów jako właściciel działki wpisane jest (...) W..

E. C. ép. H. i jej poprzedniczka prawna T. C. występowały kilkakrotnie do Skarbu Państwa - Ministra Skarbu oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z żądaniem rozpoczęcia rozmów mających na celu uregulowanie kwestii bezumownego korzystania przez Skarb Państwa z nieruchomości przy ul. (...).

Sąd oddalił wnioski dowodowe powódki objęte pismem z 28 października 2014 roku i do niego dołączone oraz wnioski o dopuszczenie dowodu z pełnomocnictwa złożonego na rozprawie w dniu 4 grudnia 2014 roku, uznając je za spóźnione. Wskazał, że powódka występując z powództwem windykacyjnym powinna wykazać, że przysługuje jej prawo własności spornych nieruchomości. Powódka skoncentrowała się na wykazaniu swojego następstwa prawnego po A. G., natomiast dowody mające wykazać jej następstwo prawne po drugim ze współwłaścicieli, J. G., złożyła dopiero na rozprawie w dniu 28 października 2014 r., a więc po niemal dwóch latach trwania procesu. Powódka

reprezentowana przez profesjonalistę miała sposobność, aby wcześniej podjąć stosowne działania w celu odparcia postawionego przez pozwanych zarzutu braku legitymacji czynnej. W takim stanie rzeczy wymienione wyżej wnioski dowodowe uznać należało za sprekludowane. Sąd wskazał, że nie zgłoszono zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 k.p.c. w związku oddaleniem wniosków dowodowych.

Sąd Okręgowy pominął przedłożony przez stronę powodową dokument zatytułowany „uzupełnienie opinii biegłego”, uznając go za nieprzydatny dla rozstrzygnięcia sprawy. Wskazany dokument został sporządzony na potrzeby innego postępowania i nie dotyczy materii będącej przedmiotem niniejszej sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, że powództwo przeciwko (...) W. o wydanie działki nr (...) nie zasługiwało na uwzględnienie. Zgodnie z art. 222 § 1 k.c. z roszczeniem windykacyjnym wystąpić może właściciel rzeczy, a biernie legitymowana jest osoba, która faktycznie włada cudzą rzeczą bez podstawy prawnej. Bezspornie działka nr (...) znajduje się obecnie we władaniu Prezydenta (...) W. i stanowi część drogi publicznej. Powódka nie wykazała natomiast, że jest właścicielką tej działki.

Przed wojną działka nr (...) stanowiła część nieruchomości położonej przy ul. (...) w W., dla której prowadzona była księga hipoteczna nr (...). Wskazana nieruchomość hipoteczna była zabudowana budynkiem wielolokalowym, a jej właścicielami byli J. i A. G.. Przedmiotowa nieruchomość została objęta działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...)W. i z dniem 21 listopada 1945 roku przeszła na własność gminy (...) W.. Zgodnie z art. 5 dekretu budynki oraz inne przedmioty, znajdujące się na gruntach, przechodzących na własność gminy (...) W., pozostają własnością dotychczasowych właścicieli, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej. W art. 7 ust. 1 dekretu wskazano, że dotychczasowy właściciel gruntu, prawni następcy właściciela, będący w posiadaniu gruntu, lub osoby prawa jego reprezentujące (...) mogą w ciągu 6 miesięcy od dnia objęcia w posiadanie gruntu przez gminę zgłosić wniosek o przyznanie na tym gruncie jego dotychczasowemu właścicielowi prawa wieczystej dzierżawy (...). W myśl art. 8 dekretu, razie nieprzyznania dotychczasowemu właścicielowi gruntu wieczystej dzierżawy lub prawa zabudowy wszystkie budynki, położone na gruncie, przechodzą na własność gminy.

Ówczesni właściciele zabudowanej nieruchomości hipotecznej nr (...) nie zgłosili wniosku o przyznanie prawa wieczystej dzierżawy do gruntu, co w efekcie skutkowało przejściem z mocy prawa usadowionego na gruncie budynku na własność gminy (...) W.. Następnie na mocy art. 32 ustawy z dnia 20 marca 1950 roku o terenowych organach jednolitej władzy państwowej nieruchomość stała się własnością Państwa. Natomiast z datą wejścia w życie ustawy z dnia 10 maja 1990 roku - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1990 roku, Nr 32, poz. 191), tj. z dniem 27 maja 1990 roku, działka nr (...) przeszła z mocy prawa na własność D. Gminy (...), co potwierdziła decyzja Wojewody (...) z dnia 22 stycznia 1993 roku. Oznacza to, że w związku z nacjonalizacją i komunalizacją działki nr (...) przedwojenni właściciele działki utracili własność tej działki, a w konsekwencji prawo to nie mogło przejść w drodze spadkobrania na powódkę.

Powódka nie udowodniła, aby przysługiwały jej jakiegokolwiek prawa rzeczowe do działki nr (...). Nie wykazała następstwa prawnego po J. G., któremu przysługiwało prawo do 1/2 części nieruchomości. Wprawdzie zgłosiła na tę okoliczność stosowne dowody, jednak Sąd uznał je za sprekludowane. Powódka nie wykazała, że przysługuje jej prawo do pozostałej 1/2 części byłej nieruchomości hipotecznej nr (...). Jak bowiem ustalono, poprzedniczka prawna powódki T. C., spadkobierczyni A. G., na podstawie umowy sprzedaży z dnia 12 października 1948 roku zbyła prawo do należącej do niej 1/2 części nieruchomości na rzecz L. K.. Powództwo o unieważnienie tej umowy zostało prawomocnie oddalone. W świetle tych ustaleń powódka nie mogła nabyć udziału 1/2 części nieruchomości po T. C..

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje okoliczność, że powódka jest wpisana do księgi wieczystej założonej dla działki nr (...) jako właściciel. Powódka uzyskała ten wpis na podstawie aktu poświadczenia dziedziczenia, jako spadkobierca T. C.. Podstawą dokonania wpisu prawa własności powódki do księgi wieczystej było zatem zdarzenie prawne nie będące czynnością prawną, co oznacza, że nie działa na korzyść powódki wyrażona w art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece zasada rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych. Występuje natomiast niezgodność pomiędzy stanem prawnym działki nr (...) ujawnionym w księdze

wieczystej a jej rzeczywistym stanem prawnym. W świetle okoliczności dotyczących nacjonalizacji i komunalizacji działki nr (...), wpis powódki do księgi wieczystej tej nieruchomości jako jej właściciela był niedopuszczalny. Dekretu z dnia 26 października 1945 r. stanowił podstawę dla przepisania we właściwych księgach hipotecznych na rzecz gminy (...) W. tytułów własności gruntów, które z dniem wejścia w życie dekretu przeszły ex lege na jej własność (art. 2 w zw. z art. 1). Do takiego wpisu jednak nie doszło. W konsekwencji stan prawny wykazany w księgach wieczystych stał się niezgodny z rzeczywistym stanem prawnym. Dokonywanie dalszych wpisów w tych księgach na rzecz innych osób niż (...) W. stało się niedopuszczalne. Sąd powołał się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 24 września 1965 roku (II CR 372/65, OSNC 1966/5/82), w którym przyjęto, że rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych nie chroni nabywcy własności nieruchomości lub innego prawa rzeczowego do nieruchomości od osoby, która była właścicielem tej nieruchomości i nadal jako właściciel jest do księgi wieczystej wpisana, ale która utraciła ex lege własność z mocy przepisów ustawy nacjonalizacyjnej. Wskazać również trzeba, że jeśli zmiana stanu prawnego (własności) nieruchomości nastąpiła z mocy prawa, wpis do księgi wieczystej ma jedynie charakter deklaratoryjny, a zmiana własności następuje z mocy samego prawa i jest ona skuteczna wobec wszystkich, niezależnie od treści wpisu w dziale drugim księgi wieczystej. Dotyczy to w szczególności przejścia własności nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa na mocy ustaw nacjonalizacyjnych, które następowało z mocy samego prawa bez względu na treść wpisu w dziale drugim księgi wieczystej oraz treść domniemania z art. 3 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, i może być podniesione w każdej sprawie.

Wpis prawa własności powódki do księgi wieczystej prowadzonej m.in. dla działki nr (...) nie korzysta z ochrony jaką daje art. 3 ustawy u księgach wieczystych, a powódka nie może powoływać się na rękojmię wiary publicznej ksiąg wieczystych.

Wieloletnie zaniebdania pozwanej jednostki samorządu terytorialnego oraz organów Państwa, które przez wiele lat nie podjęły żadnych starań, aby ujawnić swoje prawo własności w księdze wieczystej, nie prowadzą do zniweczenia skutków wejścia w życie dekretu i kolejnych ustaw, które ostatecznie doprowadziły do przejścia spornej działki na własność (...) W.. Pozwany wykazał, że to jemu przysługuje prawo własności działki nr (...), co musi prowadzić do wniosku, że powódka, nie posiadając przymiotu właściciela, nie może skutecznie realizować roszczenia windykacyjnego.

Działka nr (...) stanowi aktualnie część ulicy (...) i posiada status drogi publicznej (gminnej). W orzecznictwie podkreśla się, że drogi publiczne stanowią rzeczy wyłączone z powszechnego obrotu, tzw. *reges extra commercium* (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 października 2006 roku, III CZP 72/06, OSNC 2007/6/85 oraz Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 12 lutego 2009 roku, I OSK 361/08, LEX nr 516045). Wyłączenie tych nieruchomości z obrotu ma przy tym charakter bezwzględny i oznacza niedopuszczalność jakiegokolwiek zmiany podmiotowej w osobie właściciela, niezależnie od sposobu jej dokonania. Nikt więc poza Skarbem Państwa lub jednostkami samorządu nie może być właścicielem gruntu przeznaczonego pod drogi publiczne (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 czerwca 2010 roku, IV CSK 40/10, LEX nr 602303). Również z tych względów roszczenie powódki nie mogłoby zostać uwzględnione.

Sąd nie zgodził się z argumentacją powódki, która uważa, że dekret z dnia 26 października 1945 roku jest aktem bezprawnym i jako taki nie obowiązuje. Kwestionowany akt normatywny został wydany na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 roku o trybie wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R.P. Nr 1, poz. 1), jest dekretem o randze ustawy. Został ogłoszony w Dzienniku Ustaw RP na podstawie art. 1 ust. 1 pkt 1 dekretu Prezydenta RP z dnia 6 września 1935 roku o wydawaniu Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 68, poz. 432). Uznać zatem trzeba, że dekret był prawidłowo promulgowany. Żaden z przepisów dekretu nie ogranicza czasu jego stosowania. Akt ten nie został również zastąpiony innym aktem o równorzędnej lub wyższej mocy prawnej ani derogowany w akcie o równorzędnej lub wyższej mocy prawnej albo decyzji organu uprawnionego do kontroli legalności aktów normatywnych. W konsekwencji brak podstaw do twierdzenia, że dekret ten aktualnie nie obowiązuje. Przeciwnie, stanowi on część porządku prawnego Rzeczypospolitej i ma zastosowanie do oceny wszelkich wykreowanych przez ten akt stosunków prawnych. Nie można obecnie kwestionować skutków, jakie akt ten wywołał, a które były akceptowane wyraźnie lub w sposób dorozumiany przez późniejszego ustawodawcę i doprowadziły do powstania nowych, trwałych

stosunków prawnych. Złożoność problemów prawnych związanych ze stanem faktycznym ukształtowanym przez dekret uniemożliwia, bez pozytywnej ingerencji ustawodawcy, zmianę lub odwrócenie skutków dekretu, które sięgają bardzo głęboko w sferę dzisiejszych stosunków własnościowych i praw nabytych na jego podstawie.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego utrwalony jest pogląd, iż akty prawne, na podstawie których znacjonalizowano własność prywatną, należy uznać za niegodziwe, niemniej skoro istniały, to spowodowały skutki w zakresie prawa własności. Zgodnie bowiem z zasadą efektywności, prawo nie może nie liczyć się z rzeczywistością. Z upływem czasu akty nacjonalizacyjne uległy konwalidacji i legitymizacji (tak Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 19 grudnia 2002 roku, K 32/02, OTK 2002/7/97 i postanowieniu z dnia 28 listopada 2001 roku, SK 5/01, OTK 2001/8/266). Nie ma zatem żadnych podstaw, aby uznać dekret z dnia 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W. za *actum non existens*.

Wbrew twierdzeniom strony powodowej, sądy powszechne nie są uprawnione do kontroli zgodności z Konstytucją aktów normatywnych o randze ustawy, kompetencja ta zastrzeżona jest wyłącznie dla Trybunału Konstytucyjnego zgodnie z art. 188 Konstytucji RP (tak TK w wyrokach z 31 stycznia 2001 r., P 4/99, OTK 2001/1/5 i 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK 2001/8/256 oraz SN m.in. w wyrokach z 6 listopada 2003 r., II CK 184/02, LEX nr 1129611, z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 248/06, OSNC 2005/4/71 i z 26 września 2013 roku, II CSK 14/13, LEX nr 1408409).

Skoro nie doszło do uznania przez Trybunał Konstytucyjny przepisów dekretu o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W. za sprzeczne z Konstytucją, należy uznać te przepisy za część obowiązującego porządku prawnego. W konsekwencji sąd nie może uchylić się od zastosowania przepisów dekretu i ma obowiązek respektowania skutków prawnych wywołanych przez ten akt.

Powódka złożyła apelację od powyższego wyroku, zaskarżając go w części oddalającej powództwo przeciwko (...) W.. Zarzuciła Sądowi Okręgowemu:

I. obrazę przepisów postępowania, tj.:

1) art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny w sposób wybiórczy- jednostronny, i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż powódka nie była legitymowana czynnie w tej sprawie,

2) art. 365 § 1 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie, tj. uznanie wpisu powódki w KW jako właścicielki działki (...) za niedopuszczalny, podczas gdy wszelkie prawomocne orzeczenia wiążą *ex lege* nie tylko strony i sąd, który je wydał, ale i inne sądy, nie wyłączając Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie,

3) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 386 § 4 k.p.c., polegającą na dokonaniu dowolnej oceny dowodów, poprzez odmowę dokonania ustaleń w przedmiocie czynności causalnych, wymienionych w pkt. 5 apelacji, skutkiem przyjęcia *a priori* niedopuszczalności wpisu w całości, bez względu na jego podstawy, co doprowadziło do nierozpoznania istoty sprawy.

4) art. 217 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 207 § 6 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie, a w szczególności ograniczenie prawa powódki do przytaczania okoliczności faktycznych i dowodów zgłoszonych na rozprawie 4 grudnia 2014 r., oraz pismem z 28 października 2014 r., przez ich oddalenie, jako sprekludowanych w rozumieniu art. 207 § 6 k.p.c., w sytuacji, gdy wcześniej Sąd nie wydawał jakichkolwiek zarządzeń w tej materii, zwłaszcza nie ustanowił terminu na złożenie wszelkich twierdzeń i dowodów,

5) art. 228 § 2 k.p.c., poprzez w szczególności ignorowanie przez Sąd faktów, które winny być jemu znane z urzędu w postaci: postanowień Sądu Rejonowego dla Krakowa- Krowodrzy w Krakowie z 13 kwietnia 2005 r. (sygn. akt I Ns 55/05/K), z 2 lutego 2006 r. (sygn. akt I Ns 2281/05/K), z 2 kwietnia 1998 r. (sygn. akt I Ns 495/98/K), umowy darowizny spadku z 16 czerwca 2011 r., aktu poświadczenia dziedziczenia rep. A nr(...) z dnia 2 sierpnia 2012 r.- ze względu na zgłoszony w pkt. 5 pozwu dowód z odpisu KW między innymi działki (...), co obligowało do analizy i roztrząsania podstawy wpisów, wymienionych wyżej czynności causalnych,

6) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 189 k.p.c., poprzez przekroczenie granic zasady swobodnej oceny dowodów i nieustalenie nieistnienia po 4 czerwca 1989 r. - prawa w postaci dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W. (actum non existens),

7) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 7 ww. dekretu polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny, poprzez dowolne twierdzenie, że ówcześni właściciele nieruchomości nie złożyli wniosku o przyznanie własności czasowej,

8) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nieszczęsne rozważenie materiału dowodowego i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż z racji tego, że na działce (...) została urządzona droga publiczna to jest wyłączona z powszechnego obrotu stanowiąc przy tym własność Skarbu Państwa tudzież jednostki samorządu terytorialnego, podczas gdy to powódka jest właścicielem działki (...) co potwierdza jej wpis do KW;

II. obrazę przepisów prawa materialnego tj.:

1) art. 222 § 1 k.c. w zw. art. 5, art. 7 ust. 1, art. 8 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...)W. poprzez jego błędne zastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, iż to pozwana jest właścicielem spornej nieruchomości,

2) art. 222 § 1 k.c. w zw. z 10 ust. 1 ukwłh poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie a limine, że wpisanie powódki do księgi wieczystej nr (...) jako właściciela jest niedopuszczalne, podczas gdy możliwość ustalenia ewentualnej niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym możliwe jest jedynie w drodze odrębnego powództwa,

3) art. 209 k.c. poprzez jego ewentualne niezastosowanie i błędne przyjęcie, iż powódka nie była czynnie legitymowana do wytoczenia powództwa,

4) art. 121 ust. 4 k.c., na jego niezastosowaniu, poprzez przyjęcie, na zasadzie domniemania, iż ówcześni właściciele nieruchomości posiadali możliwość dokonania czynności prawnych, o których mowa w art. 7 dekretu.

Powódka wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę wyroku po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd I instancji prawidłowo uznał, że powódka nie wykazała tytułu własności do nieruchomości, co musiało skutkować oddaleniem powództwa windykacyjnego.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia prawa procesowego dotyczących oddalenia jako spóźnionych wniosków dowodowych, którymi powódka zamierzała wykazać następstwo prawne po J. G. (pkt I ppkt 4 apelacji), trzeba przyznać rację Sądowi I instancji, że strona powodowa nie zgłosiła zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 k.p.c. Takie zaniechanie ze strony zawodowego pełnomocnika powódki pozbawia tę stronę możliwości podnoszenia w apelacji zarzutu naruszenia przepisów postępowania w tym zakresie (wyrok SN z dnia 12.06.2015, II CSK 450/14).

Odnosząc się do pozostałych zarzutów dotyczących wykazania następstwa po J. G., wskazać trzeba, że argumentacja apelacji nie mogła być skuteczna z zasadniczych względów. Oddalonymi przez Sąd I instancji wnioskami dowodowymi powódka próbowała wykazać, że jej następstwo prawne wynika z ciągu spadkobrania i umowy darowizny spadku. Taka inicjatywa dowodowa nie mogła przynieść pożądanego skutku, oparta była bowiem na błędnych założeniach dotyczących zakresu działania rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych (art. 5 u.k.w.h.), która – co należy podkreślić - nie chroni spadkobiercy (dziedziczenie nie jest czynnością prawną), a zgodnie z art. 6 ust. 1 u.k.w.h. nie chroni również rozporządzeń nieodpłatnych. Analogiczne do powyższych przepisy regulacje zawierał poprzednio art. 20 dekretu z dnia 11 października 1946 r. – prawo rzeczowe (Dz.U. 1946/57/319 ze zm.).

Na marginesie warto wskazać, że na mocy art. 6 ust. 1 i 2 u.k.w.h. rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych nie chroni także nabywcy działającego w złej wierze, a takim nabywcą jest nie tylko ten, kto wie, ale również ten, kto z łatwością mógł się dowiedzieć o tym, że treść księgi wieczystej jest niezgodna z rzeczywistym stanem prawnym.

Zgłoszone przez powódkę wnioski dowodowe, które Sąd I instancji uznał za spóźnione, były więc w pierwszej kolejności nieistotne dla rozpoznania sprawy, nieprzydatne, gdyż nie mogły stanowić dowodu na nabycie przez powódkę własności w wyniku zadziałania rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych. Nie zmienia tej oceny ujawnienie powódki w księdze wieczystej nieruchomości, gdyż pozwana ponad wszelką wątpliwość obaliła domniemanie określone w art. 3 u.k.h.w., będące przecież domniemanie wzruszalnym.

Nieporozumieniem jest zarzucanie Sądowi I instancji naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. Sąd nie zignorował treści wpisów w księdze wieczystej, natomiast skutki tych wpisów ocenił zgodnie z art. 5 i 6 u.k.w.h., co doprowadziło go do wniosku, że powódka nie nabyła własności nieruchomości, a stan wpisów nie jest zgodny z rzeczywistym stanem prawnym. Wbrew stanowisku apelującej, domniemanie zgodności wpisów w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 3 u.k.h.w., a poprzednio art. 18 prawa rzeczowego) może być obalone przez przeprowadzenie dowodu przeciwnego w każdym postępowaniu cywilnym, jako przesłanka rozstrzygnięcia. Pozwana zaś wykazała ponad wszelką wątpliwość, że już poprzednicy prawni powódki ex lege utracili prawo do gruntu, a wobec niezłożenia wniosku o własność czasową, także prawo do budynku. Powódka nie polemizuje z twierdzeniem, że wniosku takiego nie złożono, podnosi natomiast zarzuty dotyczące ówczesnego ustroju politycznego. Właściwym trybem do rozpatrzenia wniosków byłych właścicieli gruntów (...) o przyznanie prawa własności czasowej (obecnie: użytkownika wieczystego), składanych na podstawie art. 7 dekretu był jednak zawsze tryb administracyjny. Niezłożenie wniosku w postępowaniu administracyjnym nie może być przez powódkę usprawiedliwiane skutecznie w obecnie toczącym się postępowaniu cywilnym. Pozostaje zaś poza sporem, że wniosku takiego poprzednicy prawni powódki nie złożyli.

Kwestia ustalenia właściwego stanu prawnego, w tym obowiązywania dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...)W. nie mieści się w kategorii oceny materiału dowodowego, nie może zatem stanowić podstawy do stawiania zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., również w związku z art. 189 k.p.c. Ten ostatni przepis w ogóle zresztą nie znajdował zastosowania w niniejszej sprawie, określa on bowiem przesłanki wystąpienia z powództwem o ustalenie, gdy tymczasem przedmiotem tej sprawy jest powództwo o wydanie. Wobec tego zarzut z pkt I. ppkt 6 apelacji nie mógł być uznany za zasadny.

Podsumowując tę część rozważań, nietrafne były zarzuty powódki w zakresie naruszenia prawa procesowego, mogącego mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia. Sąd Okręgowy słusznie uznał, że powódka nie udowodniła, że służy jej prawo własności działki, o której wydanie wniosła, albowiem pozwana obaliła domniemanie wynikające z art. 3 u.k.w.h., wykazując, że grunt położony jest na obszarze działania dekretu (...), w związku z czym z mocy prawa przeszedł na własność gminy (następnie Państwa i ponownie gminy), zaś dawni właściciele nie złożyli wniosku dekretowego. Sąd Apelacyjny przyjmuje te ustalenia za własne.

Nie zasługiwały na uwzględnienie także zarzuty naruszenia prawa materialnego.

W świetle powyższych ustaleń faktycznych nie sposób obronić stawianego przez powódkę zarzutu naruszenia art. 222 § 1 k.c., gdyż przewidziane tym przepisem roszczenie windykacyjne przysługuje wyłącznie właścicielowi rzeczy, a takim właścicielem powódka niewątpliwie nie jest.

Powódka powołuje się na art. 10 u.k.w.h. Przepis ten ustanawia szczególne roszczenie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Nie wyklucza on jednak możliwości podważenia domniemanie zgodności wpisów w innym postępowaniu, jako przesłanki rozstrzygnięcia. Nie stoi wobec tego na przeszkodzie ocenie prawnej sądu, że mimo treści wpisów w księdze wieczystej powódka nie jest właścicielką nieruchomości i wobec tego nie może dochodzić jej wydania na podstawie art. 222 § 1 k.c.

Nie doszło również do naruszenia art. 209 k.c., powódka nie wykazała bowiem, że jest właścicielką lub współwłaścicielką spornej nieruchomości.

Chybione jest także powoływanie się na art. 121 ust. 4 k.c., który odnosi się do zawieszenia biegu przedawnienia roszczeń cywilnych, a przez powódkę jest powoływany w kontekście niezłożenia wniosku dekretowego (art. 7 dekretu). Do oceny uchybienia terminowi złożenia wniosku w postępowaniu administracyjnym nie może mieć zastosowania art. 121 ust. 4 k.c. Przepis ten służy do obrony przed zarzutem przedawnienia roszczenia, przypomnieć więc wystarczy, że w tej sprawie zarzut przedawnienia nie był i nie mógł być przez pozwaną podnoszony, ponieważ roszczenie o wydanie nieruchomości nie ulega przedawnieniu, zgodnie z art. 223 § 1 k.c. Sąd Okręgowy nie miał zatem podstaw do zastosowania art. 121 ust. 4 k.c. w tej sprawie i tym samym nie mógł tego przepisu naruszyć.

Kwestię obowiązywania i trwałości skutków wywołanych przez dekret o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...)W. obszernie i w pełni trafnie przedstawił Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny podziela tę ocenę prawną w całości, w szczególności co do braku podstaw do samodzielnego uznania przez sąd niekonstytucyjności tego aktu prawnego czy tym bardziej uznania go za akt nieistniejący. W świetle bogatego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego stosunków prawnych ukształtowanych przepisami tego dekretu (ostatnio: uchwała 7 sędziów z 3 września 2015 r., III CZP 22/15), nie było również żadnych podstaw do uwzględnienia wniosku powódki o zwrócenie się do Sądu Najwyższego z proponowanym w apelacji pytaniem prawnym (k. 617).

Sąd Apelacyjny nie dopatrył się ponadto z urzędu żadnych innych naruszeń przepisów prawa materialnego. W szczególności, mając na względzie argumentację prezentowaną w toku postępowania pierwszoinstancyjnego przez powódkę (k. 469), wyjaśnić trzeba, że niniejsza sprawa nie nosi cech pozwalających zakwalifikować ją jako sprawę unijną, a powołane przez pełnomocnika powódki orzecznictwo ETS (obecnie TSUE) odnosi się do całkowicie odmiennych stanów faktycznych i prawnych, pozostając bez najmniejszego związku z kwestiami prawnymi i faktycznymi podlegającymi rozważeniu w sprawie o wydanie nieruchomości.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c. Na wniosek strony pozwanej zasądono na jej rzecz zwrot kosztów zastępstwa procesowego w stawce minimalnej na podstawie art. 98 k.p.c.